

BRIE

Stichting **Brabants**

Industrieel Erfgoed

Nieuwsbrief najaar 2012

Arrangementen:

1. naar **Melis Gieterijen te Tilburg**. De groep mocht niet meer dan uit 10 personen bestaan. Vanwege het bijzondere karakter heeft het bestuur van de BriE persoonlijk uitgenodigd. De heer J. Melis schetste in zijn welkomstwoord het ontstaan en de ontwikkeling van dit familiebedrijf. In deze gieterij, waar nog ambachtelijk gewerkt wordt, produceert men op innovatieve wijze kleine en middelgrote series. Kennis en kunde van de medewerkers die al jaren in dienst zijn worden zeer gerespecteerd. De directeur benadrukte het belang van sociaal-maatschappelijk functioneren naast het sturen van de gieterij. 'Werk daar waar beslissingen vallen' is het devies, dan kan je nog meesturen.

- a. Melis metaalgieterij BV vervaardigt industrieel gietwerk in brons en aluminium. Men beschikt over een machinale vormrij, een handvormrij en een eigen modelmakerij.
- b. Melis Coquillegieterijen BV fabriceert gietwerk in aluminium in alle genormaliseerde aluminium legeringen.
- c. Metti Technisch Bureau BV houdt zich bezig met de verkoop van bronzen, gietijzer, aluminium buizen en staven.

Er was uitgebreid aandacht voor het gehele productieproces. Na de rondleiding bood de gastheer de lunch aan in het nabij gelegen restaurant 'Postelse Hoeve'.

2. Ook dit jaar was er in november een **Suikerarrangement** met een twintigtal belangstellenden uit België en Nederland. Men begon met het Nationaal Vlasserij- en Suikermuseum in Klundert (gesponsord door de Suiker-Unie).

Vlasserij-Museum

Zodoende kreeg men, omdat het proces in de fabriek in Dinteloord volledig geautomatiseerd is en daardoor niet gemakkelijk te volgen is, een duidelijker beeld van de productie van suiker. Na de lunch reed men naar Dinteloord. De campagne in drieploegendienst wordt uitgevoerd van 1 september tot half januari.

Na afloop van de rondleiding werd een bezoek gebracht aan de museale collectie machines uit de 19^e en 20ste eeuw die draaiende gedemonstreerd werd. Tenslotte bezocht men het Art-Nouveau Directiepand, ontworpen door directeur J.F. Vlekke (1849-1902) en werd er in de kantine de film 'Van Biet naar Suiker' (1920) vertoond.

3. Begin november vond een nieuw arrangement plaats in samenwerking met het **museum 'De Looierij' v/h Dongha** te Dongen. In de oude looierij werd een rondleiding verzorgd over het productieproces zoals dat in de jaren zestig van de vorige eeuw plaats vond. Enkele oude looiputten waren nog zichtbaar. We werden door de 'leer'route rondgeleid door een zoon van een leerlooier uit Rijen zodat we een betere indruk kregen van de ontwikkeling van het leerlooien.

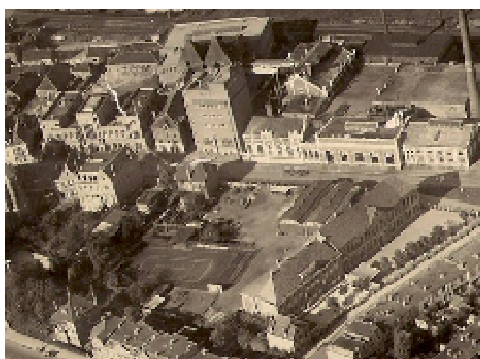
Na de lunch werd een bezoek gebracht aan **Schoenfabriek Durea BV in Drunen**.

Dit familiebedrijf, opgericht in 1948, maakt uitsluitend Damesschoenen met speciale leest. Het productieproces is in eigen beheer. De leesten, zolen, voetbedden en hakken zijn volgens de laatste kennis op het gebied van orthopedie en biomechanica ontwikkeld. Nadat eerst een bedrijfsfilm werd getoond werd de groep gesplitst. Zodoende kon men gemakkelijk met aandacht kennis nemen bij alle verschillende

machines die aangestuurd werden door operators. Men zag de diverse stadia om elke schoen vakbekwaam in elkaar te zetten. Na de interessante rondleiding werd nog een drankje genuttigd en was er gelegenheid tot het stellen van vragen.

Op dezelfde wijze als in 2011 de Nederlandse en Belgische Grafische Industrie samen kwam in Turnhout (B) zou er aan het einde van 2012 een seminar over 'Historische bouwtechnieken als leidraad voor morgen' plaats vinden. Het Bouwbedrijf Heymans N.V. te Rosmalen (die zich opgeworpen had als gastheer) besloot echter deze ontmoeting tot nader orde uit te stellen.

De Universiteit van Tilburg heeft in 2009 voor de BrIE een 'Master Thesis Strategy' opgesteld die geleid heeft tot Beleidsplan-aanbevelingen. Het komt in het kort op neer dat de BrIE een organisatie is die gevraagd dan wel ongevraagd adviezen geeft en diensten levert aan Overheid en bedrijfsleven ten einde een praktische en zinvolle oplossing te vinden voor mogelijk behoud van overblijfselen van oude industrieën in Brabant. De BrIE ambieert het aanspreekpunt te zijn voor alle betrokken partijen en zij zal daartoe zo mogelijk over alle benodigde disciplines beschikken. Een beleidsplan 2013-2015 is in voorbereiding.

Luchtfoto 1930 Brouwerij de 'Drie Hoefijzers', Breda

De herbestemming van het Brouwhuis, de Machinekamer en het Ketelhuis van de voormalige bierbrouwerij 'De Drie Hoefijzers' laat op zich wachten, aldus een artikel in juni 2012 in Dagblad B.N./De Stem. Het Brouwhuis zou een gemengde functie krijgen, aldus AM-Vastgoed, dat het gebied rond de voormalige bierbrouwerij ontwikkelt. Met de Gemeente Breda zijn volop gesprekken gaande over de definitieve invulling. Eind oktober is van de provincie Noord Brabant vernomen dat er inmiddels definitieve plannen worden ontwikkeld. In het Brouwhuis heeft men enkele delen van de ruwbouw al aangepast om de herbestemmingsplannen te kunnen uitvoeren. Men heeft een gang ontdekt die loopt van de Machinekamer naar de schoorsteen. Deze schoorsteen is uniek in zijn soort omdat er een gemetseld logo van de Bierbrouwerij in verwerkt is. Inmiddels is in Dagblad B.N.-De Stem van 6-12-2012 een artikel verschenen van ontwikkelaar TTRR over de

ambitieuze plannen die zij hebben met het voormalige Brouwhuis in de Cerresstraat in Breda. Met name worden hier de prachtige glas-in-loodramen van de lichtschaft genoemd. Deze schacht werd gebruikt om volle flessen vanuit de bottelarij (op de zolder van de mouterij) naar beneden te transporteren. De ontwikkelaar hoopt de eerste ruimte eind 2013 in gebruik te kunnen nemen.

Lichtschaft van het Brouwhuis

Omdat er rondleidingen in het voormalige directiekantoorpand van Drie Hoefijzers worden verzorgd door de vz van de BrIE is er door hem contact gelegd met de kleinzoon van de architect van dit gebouw, F.P. Bilsen & Zn. Het door F.P. Bilsen ontworpen woonhuis Boschstraat 5 was eveneens eigendom van de familie Smits.

Volgens een bericht in BN/De Stem van 15 december 2012 heeft de Moedermaatschappij van **De Faam** (1912), het Belgische Concern Astra Sweets uit Turnhout (B) bekendgemaakt de dropfabriek te Breda in januari 2014 te willen gaan sluiten.

De BrIE was op 18 december 2012 ook aanwezig bij een informatieavond van **Museumbrouwerij 'Oirschots Bier'**. Hier werden de plannen gepresenteerd voor een nieuwe bestemming van de voormalige panden van Bierbrouwerij 'De Kroon'.

Half juli 2012 was de BrIE aanwezig bij de **landelijke dag van de Architectuur te Bergen op Zoom**. De happening vond plaats in de voormalige suikerfabriek 'Zeeland' die in 1929 al werd gesloten en nog steeds overeind staat. Er kwamen diverse sprekers aan bod. De aannemer die het gebouw restaureert verzorgde een rondleiding door de gebouwen. Een oud-medewerker van de Suiker-Unie verzorgde een P.P.-presentatie die een goed beeld gaf van de 21 suikerfabrieken die in West-Brabant volop hebben gedraaid.

Projecten:

Herontwikkeling van de Donge-oeveren (a) en van de Centrale en het Filterhuis (b).

- a. De Gemeenteraad van Geertruidenberg/Raamsdonksveer had gevraagd om deze ontwikkelingsplannen samen te voegen. Er zijn plannen ontwikkeld om de Draaibrug over de Donge via een wandelpad met het fort Lunette te verbinden, subsidie is toegewezen.
- b. De Provincie Noord-Brabant gaat samen met ontwikkelingsmaatschappij BOEI de Dongecentrale herontwikkelen. Inmiddels hebben er al verschillende gesprekken plaatsgevonden met partijen die zich in de afgelopen jaren als geïnteresseerden hebben aangemeld. Het Monumentenhuis Brabant te Geertruidenberg is benaderd voor het maken van een cultuurhistorisch onderzoek van de Dongecentrale.

De Brie gaf acte de présence bij een inspraakavond van de Gemeente Halderberge (Oudenbosch, Oud-Gastel, Stampersgat, Standaard Buiten, Hoeven en Bosschenhoofd) inzake de nieuwe structuurvisie 2012-2015. Aanleiding was de toekomstige herbesteding van de **Suikerfabriek St. Antoine te Stampersgat**. Een extern architectenbureau is ingeschakeld om te adviseren, maar omdat dit bureau weinig weet over wat er zich in feite afspeelt, probeerden zij, door middel van een discussie tussen de aanwezigen, kennis te vergaren over dit project. De BrIE verzond een brief aan B&W om in overweging te nemen om de locatie St. Antoinedijk in Oud-Gastel in de op te stellen structuurvisie Halderberge op te nemen. Hierop is door B&W eind augustus 2012 positief gereageerd. Dit zou betekenen dat er een economische impuls gegeven kan worden aan de Gemeente Halderberge.

Sluis Fort Everdingen

Een afvaardiging van de BrIE was aanwezig bij de **6^e Nationale Sluizen- en Stuwendag** die in samenwerking met de Gemeente Haarlemmermeer werd georganiseerd. Omdat er in de Provincie Noord-Brabant wel een groot aanbod is van sluizen en stuwen, maar door de waterschappen weinig aandacht aan dit onderwerp wordt geschonken, leek het de BrIE interessant om te onderzoeken hoe andere provincies met deze monumenten omgaan. Tijdens deze dag werd de H.S.S.N Prijs uitgereikt door wethouder Mr. A. van Dijk (economie, cultuur en Schiphol). De sluizen van Aquoi, Hullum en Heiningen vielen in de prijzen. Na de lunch, aangeboden door de Gemeente Haarlemmermeer, ging het gezelschap naar de inmiddels gerenoveerde Damsluis in Hoofddorp en

naar het onlangs gerestaureerde Gemaal 'De Cruquius' bij Heemstede, waar het aperitief plaats vond.

Indien er zich een Stichting inzet voor mogelijke restauratie van een object zijn de Waterschappen van Noord-Holland in ieder geval bereid om mee te denken en eventueel in de kosten te participeren.

De BrIE was ook aanwezig bij de **heropstart van de stoommachine van de Koninklijke Verenigde Leerfabrieken** op het terrein van de KVL te Oisterwijk. Deze machine is gebouwd door de Société d'Electricité et de Mécanique Carels (B) en werd, na ruim vijftig jaar stilstand, met behulp van elektromotoren in gang gezet door de Gedeputeerde R. van Heugten Het ketelhuis, de evenementenruimte genaamd 'De Leerfabriek', is in 2010 speciaal hiervoor gerestaureerd.

Deze restauratie zal een belangrijke impuls geven voor het opknappen van het gehele terrein en het herontwikkelen van de verschillende Rijksmonumenten. Men hoopt in een later stadium ook een van de onderdelen van de unieke 'Economiser' hierbij te betrekken. De schoorsteen is al in een eerder stadium mooi gerestaureerd.

Vervolgens was de BrIE present bij het 25-jarig Jubileum van de **Heemkundekring 'Broeder Christoffor' te Oudenbosch**. Gastspreker was Prof. Dr. A. Bijsterveld, hoogleraar 'cultuur in Brabant' die met zijn lezing inging op de aspecten van "regionalisme" (politiek, cultureel, architectonisch en wetenschap).

In 1994 werd een comité van regio's opgericht. Zij vertegenwoordigen een bestuurslaag in de Europese Unie en duiken onder het niveau van de Natiestaat.

In het boek 'Verhalen van Brabant' komt de regionale identiteit goed tot uiting.

Na afloop van de lezing werden enkele leden gedecoreerd met een zilveren speld door Brabants Heem. Enkele bestuursleden van de BrIE bezochten het **dinersant** in het kasteel Dussen, georganiseerd door de **Monumenten Federatie Noord Brabant**.

Het onderwerp van gesprek was 'publieks-participatie'. Elk van de deelnemende organisaties gaf een korte presentatie over de ervaringen met publieksparticipatie in de eigen organisatie (o.a. mening geven, meedenken,

meebeslissen, meefinancieren, meewerken, consumeren beïnvloeden en zelf organiseren. De reacties en uitkomsten worden op een later tijdstip door de Federatie uitgewisseld met Erfgoed Brabant.

Half september vond in het Heineken Experience Centrum in Amsterdam de **vijfde ERIH Conference (European Route of Industrial Heritage)** plaats met als thema 'Celebrating European Industrial Heritage'.

De Internationale voorzitter van de ERIH Prof Dr. M. Grewenig verrichtte de opening. Het internationale netwerk is tussen 2003-2008 ontwikkeld met ondersteuning van de Europese Unie. Er zijn 850 locaties in 32 Europese landen met ankerpunten (internationaal toonaangevende locaties) en routepunten (belangrijke en zeer gevarieerde attracties). Dertien regionale routes informeren over de geschiedenis van het landschap en de industrie. Alle locaties zijn verbonden met themaroutes die de diversiteit van de industriële geschiedenis als gemeenschappelijk erfgoed illustreren. Het symposium was verdeeld over meerdere dagen, waarvan een dag met verschillende excursies o.a. Trammuseum met oude rijtuigen en historische rit te Hoorn, Nationaal Stoommuseum te Medenblik, Noord-Hollandse polders en de Zaanse Schans met het Zaanse Museum en het Verkade Paviljoen. In Nederland bestaat er alleen nog maar de Holland-Route in de provincie Noord-Holland. Nu komt daar routes bij in de provincies Gelderland en Noord-Brabant. Omdat de BrIE als werkgebied het Hertogdom Brabant heeft, zal er worden getracht om de nieuwe Brabant-route door te trekken naar de Belgische provincies Antwerpen, Vlaams- en Waals Brabant. Het Miat in Gent (Industriële Archeologie Museum) is al een ankerpunt. België heeft hiervoor samenwerking gezocht met het Expertisecentrum voor Technisch Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed. Een delegatie van het Belgische E.T.W.I.E. heeft in het najaar met onze Belgische adviseur ERIH bezocht en heeft een presentatie gekregen waarbij uitleg is gegeven hoe de Holland-Route functioneert en vervolgens zijn ook diverse locaties bezocht.

Er is door de Vlaamse Overheid een nieuw stichting opgezet, het E.T.W.I.E. (Expertise Centrum voor het Technische en Wetenschappelijk Industrieel Erfgoed) te Mechelen(B). Deze stichting vervangt de V.V.I.A. te Gent en de S.I.W.E. te Leuven. De gelden voor dit nieuwe centrum worden weer opgebracht door de Vlaamse Gemeenschap.

De BrIE was in december 2012 ook aanwezig bij de **eerste E.T.W.I.E.-ontmoetingsdag in het Congres- en Erfgoedcentrum 'Lamot'** (voormalige brouwerij) te Mechelen (B).

Er waren een zestal sprekers die de rol van deze Erfgoed Organisatie toelichtte in het Vlaams Cultureel Erfgoedbeleid. Herbestemming van Industriële

gebouwen zijn niet van toepassing, wel de historische wisselwerking tussen techniek en maatschappij. Na de lunch was er een themawandeling van "Het Mechelse meubelverleden van 1880-1930".

Toekomstgerichte activiteiten:

1. Verschillende partijen zullen o.l.v. de directie van E.R.I.H. in januari 2013 in Tilburg bij elkaar komen om plannen te concretiseren.
2. Het opzetten van het project Stuwen en Sluizen in Noord-Brabant.
3. Controle op door de Overheid uitgevoerde herbestemmingsprojecten en aandacht in deze gebouwen voor voormalige productieprocessen.
4. De voorjaarsvergadering van de F.I.E.N. (Federatie Industrieel Erfgoed Nederland) vindt dit jaar plaats in het voormalige directie pand van de 'Drie Hoefijzers' in Breda. De BrIE is uitgenodigd om mede invulling geven aan het dagprogramma.

5. De BrIE zal in 2013 met het Monumentenhuis een bijeenkomst organiseren voor alle werkgroepen op het gebied van Industrieel Erfgoed in Noord-Brabant.
6. Ten aanzien van de arrangementen die BrIE jaarlijks organiseert wordt in 2013 het aantal branches uitgebreid. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven om via e-mail nadere informatie te ontvangen.

Wanneer u het Brabantse Industrieel Erfgoed een warm hart toedraagt kunt u ons financieel steunen Wij houden u graag op de hoogte van de activiteiten van de Stichting.

Wij nodigen u graag uit om donateur van de BrIE te worden door overmaken van een bedrag op het bankrekeningnummer 10.38.08.396 (IBAN NL29 PSTB 0002 1662 93; BIC PSTBNL21) ten name van de Stichting Brabants Industrieel Erfgoed onder vermelding van "donateur".

Het e-mailadres van de BrIE is: brabantsindustrieelerfgoed@gmail.com

Website: www.brabantsindustrieelerfgoed.nl

**Postadres: Markt 9, 4931 BR Geertruidenberg
KvK 20124215 Anbistatus 8158.90.527**